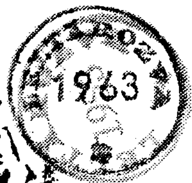

A m. kir. Belügyminiszter Úr Ő Nagyméltósága 50.609/eln. VI-c. 1936. sz. rendeletével a munkát a csendőrségnél tansegédletként rendszeresítette.

BŰNÜGYI NYOMOZÁSTAN

ÍRTÁK:

vitéz RIDEGH RAJMOND
OLCHVÁRY-MILVIUS ATTILA
M. KIR. CSENDŐRŐRNAGYOK

I. KÖTET

Méltóságos Dr. Miskolczy Ágost kir. főügyészhelyettes Úrnak tiszteletük és nagyrabecsülésük jeléül vitéz Ridegh Rajmond Olchváry-Milvius Attila őrgy.

BUDAPEST
HORNYÁNSZKY VIKTOR R.-T. MAGYAR KIR. UDV. KÖNYVNYOMDA

VII. FEJEZET.

A FELTŰNÉS NÉLKÜLI PUHATOLÁS ÉS MEGFIGYELÉS POLGÁRI RUHÁBAN.

1. A polgáriruhás szolgálatról általában.

Gyakran előfordul, hogy az adatgyüjtés eddig felsorolt eszközei (tanúkikérdezés, helyszíni szemle, házkutatás, személymotozás) nem hoznak mindent napfényre. További adatok beszerzése, a meglevők kiegészítése mutatkozik szükségesnek, ami azonban fenti eszközökkel valami okból nem kivihető.

Gyakori eset pl különösen falvakban, hogy a lakosság idegenkedik minden hatóság előtti szerepléstől, így a csendőr előtti tanúkénti kikérdezéstől is. Kikérdezése alkalmával tehát egyszerűen letagadja, elhallgatja, amit tud. De lehet ennek más oka is, pl fél a gyanúsított bosszújától, rokonszenvez vele vagy cselekményével és ezért nem akar semmiről sem tudni.

Vannak olyan természetű bűncselekmények, így első helyen említve kémkedési ügyek és politikai bűncselekmények, amelyeknél a nyilt nyomozást nem lehet azonnal bevezetni. Ezeknél kezdetben rendszerint csupán halvány gyanú merül fel, amelyet a nyilt fellépés előtt először feltűnés nélkül végrehajtott puhatolással kell valószínűsíteni. A közönséges bűncselekmények között is számosan vannak olyanok, amelyeknél a közvetlenül bevezetett nyilt nyomozásnál nem lehet célt érni pl magzatelhajtási üzelmek, zsarolások (hely megfigyelése, ahova a váltságdíjat kell helyezni), folytatólagos áruházi, üzemi lopások, zsebtolvajlások elszaporodása bizonyos helyeken (pályaudvar, vonat, stb.), keresetszerű orgazdák leleplezése stb. A nyilt fellépés előtt mindezeknél puhatolással valami határozott támpontot, kiindulópontot kell keresni.

Bármely bűncselekmény esetén előfordulhat, hogy valakire pl névtelen levél vagy egyéb adat alapján (híresztelés, pletyka, besúgás) gyanakszunk, de gyanúnk nem elég alapos s így nincs jogcímünk arra, hogy az illetővel szemben nyíltan felléphessünk, mert őt esetleg ártatlanul meghurcoltatásnak tennénk ki.

Gyakran szükségessé válik, hogy egy személy életmódját, útjait, vagy pedig egy helyiségben történő dolgokat figyelemmel kisérjünk. Pl gyanúsítottunk van, aki igen gyakran jár be a vonaton a közeli városba. Meg kellene állapitani, hogy ott kikkel érintkezik, mit csinál, mit vásárol stb., vagy pl arra gyanakszunk, hogy egy korcsmában szombat esténként, vasárnaponként a nagy városokból hazatérő gyárimunkások meg nem engedett politikai összejöveteleket tartanak.

A gyanúsítottat sokszor célszerű egy darabig egyelőre szabadlábon hagyni, hogy megfigyelése segítségével a cinkostársak, orgazdák nyomára jussunk, vagy hogy az elrejtett bűnjeleket megtaláljuk.

A felsorolt esetekben az egyenruhás csendőr az adatgyüjtés rendes eszközeivel rendszerint nem érhet célt. Ezeknek a feladatoknak a megoldása a polgári ruhás nyomozó munkakörébe tartozik.

2. A polgári ruhában teljesített feladatok felosztása.

A polgári ruhás nyomozók által teljesített ilyen különleges adatgyüjtésnek két módja van, úgymint:

I. *A feltűnés nélküli puhatolás* (fürkészés, németül: recherchieren). Ennél a polgári ruhás csendőr, szolgálati minőségének elhallgatásával, valamely ürügy alatt a szükséges személyekkel felveszi az érintkezést, igyekszik bizalmukat megnyerni és azután tőlük a szükséges adatokat személyes érintkezéssel megszerezni.

II. *A megfigyelés,* amelynél a polgári ruhás csendőr háttérben maradva, személyeket, helyiségeket vagy folyamatokat, rövidebb vagy hosszabb ideig, figyelemmel kísér.

A gyakorlatban ez a két mód nem választható el élesen egymástól. Előfordul, hogy a puhatolást figyeléssel együttesen kell alkalmazni, máskor viszont a figyelést teljesítő nyomozó feladatát csak puhatolással kiegészítve tudja megoldani.

A polgári ruhában teljesített különleges szolgálat kényes, nehéz és változatos feadat. Elővigyázat, tapintat, leleményesség, lélekjelenlét és jó emberismeret elengedhetetlen követelmény.

Minél szélesebbkörű tudás, ismeretek, módfelett megkönnyítik a feladatok megoldását.

A feltűnés nélküli puhatolás és megfigyelés eljárási módjai esetenként nagyon különbözők. Ezt mindenkor a körülmények szabják meg, ezért itt csupán általános elveket és támpontokat lehet nyujtani.

I. A feltűnésnélküli puhatolás (fürkészés).

1. A puhatolás célja.

A feltűnés nélküli puhatolás célját a mindenkori feladat határozza meg.

Ilyenek lehetnek: adatok beszerzése valamely személy életmódjára, holtartózkodására, vagyoni, kereseti, családi viszonyaira, jellemére stb. Továbbá, hogy az illető személy bizonyos időben hol tartózkodott, mit csinált, valamiben résztvett-e, kivel érintkezett, nem beteg-e, vannak-e rajta sérülések stb.

Szükséges lehet az is, hogy valamely helyiséget (zárt, körülkerített helyiséget) meg kell tekinteni, de ez szolgálati minőségben nem kívánatos, mert vagy nincs elég alap az odavaló belépésre, vagy pedig a nyomozás érdeke egyelőre a nyílt fellépés mellőzését kívánja meg. Ürügyet kell tehát keresni arra, hogy ezekre a helyekre bejuthassunk és ott széjjelnézhessünk. Előfordulhat az is, hogy ilyen körültekintés több ízben is szükségessé válik.

2. Személyekre vonatkozó adatok beszerzési módja.

A személyekre vonatkozó adatok beszerezhetők:

a) harmadik személyektől,

b) magától az érdekelt személytől.

a) Adatok beszerzése harmadik személytől.

Ebben az esetben olyan harmadik személyekhez fordulunk, akik a kérdéses adatokról tudhatnak. Így pl érdeklődhetünk cselédektől, alkalmazottaktól a munkaadóra vonatkozólag, szállóportásoktól, pincérektől a vendégre vonatkozólag, továbbá szomszédoktól, családtagoktól, haragosoktól, hivatali vagy munkástársaktól stb. (Felvilágosítások megszerzése céljából igénybe lehet a hatóságok, közhivatalok támogatását venni: pl bűnügyi nyilvántartó hivatal, községi elöljáróság, adóhivatal, anyakönyvi hivatal stb. Adatoknak hatóságoktól való beszerzésénél a csendőr, ha szükséges, kilétét felfedheti és ott szolgálati minőségében járhat el.)

b) Adatok beszerzése magától az érdekelt személytől.

Annak, hogy a szükséges adatok megszerzése végett közvetlenül az érdekelt személyhez, pl magához a gyanúsítotthoz fordulunk, különböző okai lehetnek. Lehet, hogy nincs olyan harmadik személy, akitől azokat megtudhatnánk, vagy a harmadik személyekkel történt kísérletek nem vezettek eredményre, vagy a megállapítás jellege közvetlenül az érdekelthez való fordulást mutatja célszerűnek.

3. A feladatok felosztása időtartam szempontjából.

Az időtartam szempontjából a feltűnésnélküli puhatolás feladatait szintén két csoportra oszthatjuk, úgymint:

a) *Rövid feladatok,* ezek rendszerint egy alkalommal (egy látogatással vagy beszélgetéssel, találkozással, egy ízben történt körülnézéssel) megoldhatók. Pl meg kell állapítani, hogy valaki otthon van-e és nem beteg-e, vagy valakinek a gépkocsija az éj folyamán nem volt-e távol stb.;

b) *tartós feladatok,* ezeknél csak többszöri érintkezéssel, sőt esetleg csak valamely idegen személy huzamosabb időn keresztül való tartós alakításával lehet célt érni.

Példa:

Egyik nagyobb vidéki internátusban a házilopások igen gyakoriak voltak, a tettes nyomára azonban a legnagyobb elővigyázat és figyelés mellett sem tudott a vezetőség rájönni. Az igazgatóság a csendőr-nyomozóalosztályhoz fordult; megállapodás történt, hogy az alosztály egy ügyes polgári ruhás nyomozót vezényel, aki az internátusban lakó papi tanárok mellé (szobák, ruhák takarítására) lesz beosztva. Erről azonban az igazgatón és a személyzet felett felügyeletet gyakorló egyénen kívül senki sem tudott. A polgári ruhás nyomozó csendőrségi szolgálata előtt már volt hasonló alkalmazásban és így kellő jártassága volt. A szolgálat kb. egy hétig tartott. Ez alatt az idő alatt a cselédekkel, inasokkal, a személyzet minden tagjával összeismerkedett, barátságot kötött. Az így szerzett barátok egyike, bizalmas beszélgetés során elmondta, hogy a lopások elkövetője a néhány nappal előbb elbocsátott cseléd volt. Ezután a nyomozó tovább végezte a szolgálatát, este a megtudott szükséges adatokat az őrssel közölte. A tettes ezzel megkerült, ő pedig a szolgálatát felmondva (betegség címén) eljött. A megfigyelt személyzet sohasem tudta meg, hogy csendőr volt közöttük.

4. A feltűnés nélküli puhatolás elvei.

A polgári ruhában teljesített feltűnés nélküli puhatolásnál a csendőrnek szolgálati minőségét el kell titkolnia. Mindent el kell követnie, hogy mint polgári ruhás csendőrt fel ne ismerjék, mert titkának biztos megőrzése a siker első feltétele.

A nyomozónak egy másik embert kell személyesítenie. Ilyen alakban kell idegen emeberekhez közelednie, mások lakásába bejutnia, emberek bizalmát megnyernie. E kényes és nehéz feladatok nem oldhatók meg minden további nélkül.

A puhatolás technikájának a gyakorlatban jól bevált módszerekhez és elvekhez kell alkalmazkodnia. Ezek a következőkben foglalhatók össze:

A) A feladat megoldásának megfelelő előpuhatolásokkal való előkészítése, ha lehetséges, bizonyos elővigyázati rendszabályok életbeléptetése.

B) A feladat megoldására kiszemelt nyomozó helyes megválasztása.

C) A helyes és célszerű ürügy megválasztása.

D) A megszemélyesítendő alak helyes megválasztása és alakítása.

E) A kikérdezés helyes módja.

F) Az eljárásnál bizonyos határok betartása.

G) Magatartás kellemetlen helyzetekben.

A) A feladat megoldásának előkészítése.

Általában minden adatgyüjtő utat, de különösen a tartósakat, előpuhatalásoknak kell megelőznie. Meg kell tudni, hogy a nyomozó milyen személyekkel jöhet működése színhelyén érintkezésbe, nem ismeri-e azok közül valaki a nyomozót. Annak a személynek egyéniségét, viszonyait, szokásait, hajlamait fel kell deríteni, akihez a nyomozó megy. Ennek révén pl megtudjuk, hogy az illető házat el akarja adni, ebben az esetben a nyomozónak már kész az ürügye: ha pl vevő vagy ingatlanügynök alakjában közeledik, szívesen látják. Hasonlóan előnyös tájékozódni azokról a helyiségekről, ahová bejutni szándékozunk, mert sohasem lehet előre tudni, hogy nem kell-e onnan hirtelen, eseteg más úton távozni, mint amelyen jöttünk, (különösen fontos ez bűntanyáknál).

A nyomozó útját néha azzal is egyengetheti, hogy jövetelét (pl mint birtokvásárló) levélben, távbeszélőn előre jelzi.

Gyakran szükséges valakinek közreműködését is igénybe venni, hogy valahová bejussunk, vagy valakivel megismerkedhessünk, aki minket bevezet. Az ilyen közvetítőnek lehetőleg nem kell valódi okunkat elárulni.

Fontos mindazoknak a tényeknek és körülményeknek a tisztázása, amelyek megbízható ismeretére a nyomozónak később szüksége lehet. Így pl, ha a nyomozó valakihez azzal az ürüggyel akar közeledni, hogy más helyen élő rokonától, ismerősétől üzenetet hoz, győződjék előbb meg, hogy az ismerős vagy rokon ebben az időpontban valóban másutt van-e, ellenkező esetben az illető éppen akkor léphet be, amikor a nyomozó az ő üzenetét tolmácsolja.

A nyomozót a leleplezés veszélye ellen is biztosítani kell. Pl valaki egy nagy biztosítótársaság ügynökeként szerepel. Ebben az esetben a társaság vezetőségének tudnia kell a dologról, hogy érdeklődés esetén a nyomozót igazolhassa.

Az előkészítő munkálatokhoz tartozik a nyomozó igazolására szükséges okmányok (megbízólevél, fedőigazolvány stb.) beszerzése is.

B) A feladat megoldására kiszemelt nyomozó helyes megválasztása.

Minden feladat más és más egyéni követelményeket támaszt a feladat megoldásával megbízott nyomozóval szemben. Így kor, alak, külső, képzettség, ismeretek, gyakorlati ügyesség stb. terén.

A kiválasztott nyomozó egyéniségének összhangban kell állania a feladattal, az ürüggyel, az alakítással és azzal a személlyel, akihez küldjük. Pl idős emberhez inkább idősebb, nőhöz jómegjelenésű fiatalembert küldjünk. Nem alakíthat valaki kőművest, aki ezt a mesterséget nem érti és nem játszhatja valaki a biztosítási ügynök szerepét, akinek erről a szakmáról legalább is általános ismeretei nincsenek. Magas, karcsú, borotvált bajúszú, ápolt körmű és kezű intelligens arcvonású nyomozó egy parasztember vagy egy csavargó megszemélyesítésére nem igen alkalmas. Tanult emberek körében végzendő puhatolásra rendelt nyomozó nem lehet darabos külsejű, általános műveltséggel nem rendelkező ember. Olyan szerephez viszont, amelynél esetleg zsákolni kell, erős embert kell választani.

A csendőr nem lehet mindent tudó, nem érthet mindenhez. Ezért a feladat megoldásához szükséges ismereteket, amelyeket a feladat és az annak megfelelően választott ürügy és alakítás megkövetel, esetenként kell megszereznie.

Példák:

1. Az egyik nyomozónak bizonyos megállapításokat kellett tennie. Mivel ott a lakosság selyemhernyótenyésztéssel foglalkozik, a nyomozó az illetékes hatóság támogatásával előre kidolgozott anyagból, több községben előadást tartott a selyemhernyó szakszerű tenyésztéséről. Az előadások után, a közönséggel folytatott barátságos eszmecsere útján, sikerült a szükséges adatok birtokába jutnia.

2. Egy nyomozó az egyik őrskerületben tűzbiztosítási ügynökként szerepelt. Kivezénylését megelőzően három napon át kiképzést nyert a tűzbiztosítási szakmában. Megfelelő iratokkal felszerelve, ebben a szerepben egy hétig minden zökkenő nélkül működött.

C) A helyes és célszerű ürügy megválasztása.

Az ismerkedéshez, ismeretlen egyének lakásaiba való bejutáshoz ürügyet kell keresni és találni. Az ürügyet jóelőre megfontolva kell megválasztani. A nyomozó nem bízhatja magát arra, hogy kellő pillanatban majd csak eszébe jut valami. A megfelelő ürügy megválasztásához gyakran az előpuhatolások is szolgáltathatnak alapot. Az ürügy a körülményekhez alkalmazott és természetes legyen, gyanakvást ne keltsen, sőt ellenkezőleg, alkalmas legyen arra, hogy az illető személyben bizalmat keltsen a nyomozó iránt.

Az ürügy önmagában még nem elég. Az ürüggyel kapcsolatban — különösen tartós eseteknél — egész hitelt érdemlő történetet kell kitalálni, amelyet a legapróbb részletekig jól át kell gondolni. Azzal is számolnia kell a nyomozónak ugyanis, hogy nemcsak ő fog kérdezni, hanem őt is alaposan kikérdezik. Minél hiteltérdemlőbb a mese és minél otthonosabb benne a nyomozó, annál könnyebben küzdhet meg a nehézségekkel.

Ürügyek lakásba lépésre: házalás, koldulás, statisztikai (népszámlálás, adóügyi stb.) összeírás, nem ott tartózkodó, vagy nem létező személyek keresése, ilyenek részére üzenetek, levelek, csomagok kézbesítése, ügynökösködés, reklámcédulák osztogatása, lakáskeresés, ócska holmik vásárlása, különböző üzleti ügyek (házvétel, földvétel, biztosítás), villanyvezeték vizsgálása, kémények ellenőrzése, a lakásban lakó részére valamelyik távollevő barátjától, rokonától üzenethozás (pl Amerikában élő rokon, katonaságnál szolgáló fiú, Budapesten, gyárban dolgozó hozzátartozó stb.). A felsoroltak csak lehetőségek.

A feladatok változatossága, egyes esetek különlegessége miatt a nyomozó találékonyságának a helyes ürügy megválasztása tekintetében tág tere van.

Eredeti ürügy pl helyszín megtekintéseknél, ha a nyomozó mondjuk a „Magyar rög" című, népviseletet kutató mozgalom fényképészének adja ki magát s ha még fényképet is igér a házban lakóknak, akár az egész házat, udvart az összes benne levő személyekkel együtt lefényképezheti.

Ismeretségek megkötésére legcélravezetőbb: közvetítő személyeket igénybe venni. Egyébként utcán, vonaton, korcsmában, piacon, vásárokon valami megjegyzés, ügyesen megkezdett beszélgetés — különösen egyszerűbb embereknél — rövidesen meghitt viszonyhoz vezet. Vásáron elég a gazda lovait dícsérni, korcsmában a drága borra megjegyzést tenni, vagy kártyajátéknál, billiárdnál „kibicelni", vonaton utazva megjegyzést tenni az államvasútak drága viteldíjaira, vagy adomázni, nőknek átadni a helyet, vagy gyermekeikkel kedveskedni, az utcán tüzet kérni vagy adni. Célszerű, ha a nyomozó apróbb tárgyakat hord magánál, mint: zsebtükör, bajúszkefe, stb., amelyeket felmutatva, ártatlan arccal megkérdezi attól a személytől, akivel meg akar ismerkedni, hogy nem ő vesztette-e el azokat. Sportpályákon mérkőzések alatt különösen könnyű az ismeretségkötés.

A nyomozó ügyességétől függ azután, hogy az ilyen apró alkalmakat kihasználva, beszélgetést kezdjen és az ismeretséget kimélyítse. A beszélgetés tárgyának megválasztásánál ki kell tapintani, hogy az illető miről beszél szívesebben, ha ez sikerül és a nyomozó ismeretei alapján tud is ehhez a tárgyhoz hozzászólni, a beszélgetést természetesen erre kell terelni.

Sok általános érdekű beszédtárgy van, így férfiaknál pl a munkanélküliség, nehéz megélhetési viszonyok, harctéri élmények, kártya, egyéb játékok, sport, az illető hivatásába, mesterségébe vágó dolgok, időszerű (aktuális) napi események stb.; nőknél: divat, ékszer, háztartás, cselédkérdés, gyermeknevelés stb. Meg lehet beszélni esetleg magát a nyomozás tárgyát képező esetet is, ha az köztudomású, feltűnést keltő volt, tehát általános szóbeszéd tárgyát képezi.

Ismeretségek megkötésénél, ezek kimélyítésénél apróbb megvesztegetések is célravezetők, pl cigarettával, dohánnyal, egy pohár itallal való megkínálás, gyermekeknél cukorka, csokoládé stb.

D) A megszemélyesítendő alak helyes megválasztása és alakítása.

Az adatgyüjtésnél választandó alakításnak összhangban kell lennie a nyomozó egyéniségével és a választott ürüggyel, továbbá a legkisebb részletekig egyeznie kell avval az emberrel, akit ábrázolni akarunk. Az alakítás mindig típust ábrázoljon, vagyis olyan jellegzetes legyen, amilyenként az illető alak a köztudatban él. Zömök, harcsabajúszú nyomozó, aki a földműveléshez is ért, alkalmas pl a földvásárló kisgazda alakításához, természetesen ruházatának is alkalmazkodnia kell a szerephez: élesre vasalt pantalló, kecsegeorrú cipő, selyem nyakvédő ehhez az alakításhoz nem illene.

Mielőtt alakítunk, meg kell több olyan egyént figyelnünk, akikről az alakításunkat lemintázhatjuk. Az alakításnál a legkisebb részletekre kiterjedő összhang legyen. Sohasem tudhatja a nyomozó, hogy milyen megfigyelő az, akivel dolga lesz. A bűnözők bizalmatlanok, gyanakvók és így igen jó megfigyelők. Előfordult pl, hogy detektívvel szemben a gyanú abból a csekélységből támadt, hogy zsebkendőjének hímzett monogrammja nem egyezett az előadott név kezdőbetűivel.

Az összhangnak ki kell terjeszkednie a modorra, fellépésre, beszédre, a nyomozónál levő használati tárgyakra is.

Ha pl szervezett munkásnak adja ki magát a nyomozó, akkor zsebéből nem kandikálhat ki valamely szélső jobboldali irányzatú napilap pél-

dánya és nem lehetnek manikűrözött körmei. A koldusnak, csavargónak viseltes ruhában, elhanyagolt külsővel kell megjelennie; ebben az alakításban kénytelen lesz a nyomozó pl orrát is parlagi módon kifújni. Hibák e téren megbosszulják magukat:

Példa:

Egy esetben polgáriruhás nyomozók munkanélküli vándorokat alakítottak. Ruházatuk a célnak helyesen volt megválasztva. Hibát azonban azzal követtek el, hogy az istállóban, ahol az éjszakát töltötték, reggel a szállásadó gazda látta, hogy hálóingben aludtak, törülközővel törülköztek és fogat mostak. A gazda erre megjegyezte: „Ezek sem lehetnek ám munkanélküliek, hanem titkosrendőrök".

Üveges tótnak pl meg kell lenni a felszerelésének és az ablakvágáshoz is értenie kell, stb. Ha valamely hivatás a ruha, kéz, arc bizonyos elpiszkolódásával jár (fűtő, szobafestő, mázoló, molnár stb.), az alakításnál ezeknek sem szabad hiányozniuk.

Mindig célszerű, ha a nyomozónál olyan iratok, nyomtatványok, fényképek, névjegyek stb. vannak, amelyek az alakított személy valódiságának, továbbá az előadott ürügy és történet valószínűségének alátámasztására alkalmasak.

A tökéletes alakításra a következő eset nyujt példát:

Példa:

Két polgáriruhás nyomozó huzamosabb időn át olyan jól alakította a cigánylegény szerepét, hogy a maguk külön életét élő, gyanakodó cigányok, kilétüket nem fedezték fel, sőt az egyik cigánycsalád határozottan számított arra, hogy leányukat az egyik nyomozó elveszi feleségül.

E) A kikérdezés helyes módja.

Ha már a bejutás vagy az összeismerkedés sikerült, igen óvatosnak kell lenni a megszerezni óhajtott adatokra vonatkozó kérdezősködésnél Nem szabad ajtóstól a házba betörni. Rendszerint csak hosszadalmas, kerülő utakon fogunk egyáltalában odáig jutni, hogy beszélgetésünkbe észrevétlenül beleszőhessük a tárgyra vonatkozó kérdéseket is. A beszélgetést ügyesen, észrevétlenül, gyanú felkeltése nélkül a tárgyra terelni művészet, amelyre szabályokat adni nehéz. Igyekezni kell az illető embert kiismerni, gyengéit, tulajdonságait kitapasztalni és ezeket azután a saját célra kihasználni. A teljes bizalom elnyerésére ez a legcélravezetőbb eszköz. Ezt teszi minden csaló és szélhámos is. Ilyen tulajdonságok és gyengék pl babona, kapzsiság, féltékenység, hiszékenység, irígység, hiúság, bosszúérzet, különböző hajlamok, szokások és szenvedélyek, mint bélyeggyüjtés stb., kedvtelések: zene, sport, tánc, méhészet, kertészkedés stb. Mindezek már az ürügy megválasztására is támpontot nyujthatnak.

A tudakozódás módja attól is függ, hogy mit kell megállapítani. Ha pl arról van szó, hogy valaki mikor és hova utazott el, ezt megfelelő ürügy alatt közvetlenül is meg lehet kérdezni. Pl a nyomozó saját kezébe átadandó levelet, vagy csomagot hoz az elutazott személy részére, vagy mint régi harctéri bajtársa keresi. Ha azt akarja tudni, hogy valaki jelenleg otthon van-e, vagy milyen állapotban van (nem beteg-e, nincs-e az arcán sérülés stb.) elég, ha megfelelő ürüggyel bejut a lakásba és látja az illetőt.

Példák:

1. Egy veszedelmes gonosztevő Párisban szeretőjével egy púpos varrónőnél lakott egyideig albérletben. Vidocqnak, a híres párisi rendőrfőnöknek, fáradságos puhatolások útján sikerült ezt a varrónőt megtalálnia. Felkereste a varrónőt tisztes polgárember alakjában. Külsejével, modorával megnyerte a varrónő rokonszenvét. Majd előadta, hogy ő szerencsétlen ember, felesége elhagyta és egy másik férfival állt össze. Leírta a feleségét és annak szeretőjét (természetesen a gonosztevő és annak szeretője személyleírását adta meg), majd elbeszélte, hogy hallomása szerint azok itt laktak ő nála. A varrónőt meghatotta a történet és megjelölte a napot, amelyen a pár tőle ismeretlen helyre elköltözött. A fuvarozóvállalatoknál megejtett puhatolások segíségével sikerült is őket kézrekeríteni.

2. Másik esetben egy gyanús emberre vonatkozólag kellett adatokat gyüjteni. Vidocq ismerte az illető szeretőjét, azt felkereste és magát a gyanús egyén nagybátyjának kiadva, kijelentette, hogy rossz útra tért öccsét családja vissza akarja téríteni a lejtőről és ezért ki akarja fizetni adósságait. A szerető abbeli buzgalmában, hogy minél több pénzt tudjanak a „nagybácsitól" kicsikarni, annyi adatot árult el, hogy ezek alapján a bűnöző kézrekeríthető volt.

A tudakozódásnál a hallottakat emlékezetbe kell vésni. Az érdekelt személy jelenlétében feljegyzéseket csinálni nem szabad, mert ez a leggyanútlanabb embert is gyanakvóvá teszi.

F) Bizonyos határok betartása.

Az erkölcs és a józlés bizonyos korlátokat szab, amelyeket sohasem szabad túllépni. Bűntettet, vétséget, vagy fegyelmi kihágássá minősülő cselekményt nem szabad elkövetni. A nyomozónak eljárása közben senkinek sem szabad semmiféle kárt, vagy hátrányt okoznia, még addig sem szabad mennie, hogy pl eljárási módjával valamely személyt pletykába keverjen. Hatósági közegek (pénzügyőr, levélhordó stb.), továbbá olyan személyek alakítása, akiknek hivatása iránt különös bizalom nyilvánul meg (pap, orvos), tilos.

G) Kellemetlen helyzetek.

A leggondosabb előkészítés, a nyomozó személyének, az ürügynek, az alakításnak helyes megválasztása, továbbá a kikérdezés ügyes lefolytatása ellenére is, előfordulhatnak kellemetlen helyzetek és meglepetések. Feltehetnek a nyomozónak olyan kérdést, amelyre nem volt elkészülve, tehát nem tud felelni rá. A nyomozó kiesve szerepéből, el is szólhatja magát, akár önként, akár a gyanakvó személy által állított ügyes csapda következtében. Váratlanul beléphet az a személy, akitől a nyomozó állítólag üzenetet hozott, vagy esetleg az, akit megszemélyesített, vagy pedig olyan, aki a nyomozót jól ismeri. Az alakítás is lehet valamely tekintetben hiányos és így gyanút ébreszthet. Ilyen esetekben hidegvér, lélekjelenlét, élénk észjárás kell, hogy segítsen. Ki kell az embernek valahogy vágni magát; ha ez nem lehetséges, minél előbb el kell tünni. Valami ürügy, mint rosszullét, vonatindulás, jóismerős megpillantása, akivel fontos megbeszélni valója van, stb. akadhat a hirtelen távozás magyarázására.

Bűnözőtanyákon a szerepéből kiesett nyomozót komoly veszély is fenyegetheti. Szolgálati minőségben való fellépéssel azonban ilyen eseteket is csak végszükségből intézzen el. Gondolnia kell ugyanis arra, hogy ami neki nem sikerült, azt még egy másik nyomozó elérheti.

Nem tartozik a ritkaságok közé az sem, hogy a nyomozót érdektelenek vagy éppen hatóságok tagjai hozzák kényes helyzetbe.

Példák:

Egy nyomozónak egy kisközségben kellett megfigyeléseket végeznie. A földművelési minisztériumból, a kivitelre számbajöhető állatok összeírására kirendelt tisztviselőnek adta ki magát. A körjegyző előtt kilétét felfedve, igazolványt kért, hogy a kérdéses kisközség bírája előtt hivatalos kiküldetését igazolhassa. A körjegyző megszokott módon, postán kívánta az értesítést a bíróhoz juttatni és így az még nem érkezett meg a bíróhoz, amikor a nyomozó a községben megkezdte az állatok összeírását. Este a nyomozó szállásán a mezőről akkor hazatért községi bíró, karókkal felszerelt 4 gazda kíséretében, megjelent és igazoltatta. A nyomozónak csak nagynehezen sikerült a bírót és társait rávenni, hogy kísérjék a körjegyző elé, aki őt kellően igazolni tudja.

2. Előfordult, hogy vidéki fogadóban megszállt nyomozót étkezés közben a vendéglős a bejelentőlapjára írt álnevén szólította meg, mire az illető nyomozó csodálkozva nézett körül, hogy a megszólítás kinek szól. Ez csaknem árulójává vált és csupán ötletszerű hazugsággal tudta magát kivágni a kellemetlen helyzetből.

II. A megfigyelés polgári ruhában.

1.

A megfigyelésről általában.

Megfigyelés alatt az adatgyüjtésnek azt a módját értjük, midőn a polgári ruhás nyomozó egyes személyeket, helyiségeket, folyamatokat ideiglenesen vagy tartósan figyelemmel kísér.

Megfigyelési feladatokra a polgári ruhás nyomozókat célszerű *kettesével* alkalmazni, mert a megfigyelés végrehajtása közben számtalan olyan helyzet adódhat, amelyben egy nyomozó egyedül nem boldogul. Pl meg kell figyelni X. minden lépését és meg kell állapitani, hogy kikkel érintkezik. X. a figyelés közben egy, a nyomozó előtt ismeretlen, egyénnel találkozik, annak átad valamit, ezután egymástól elválva, két különböző irányban távoznak. Ebben az esetben a nyomozó, ha egyedül van, kénytelen az új embert követni, aminek következtében X. szoros figyelése megszakad. Ha két nyomozó együtt teljesít szolgálatot, úgy ne ismerjék egymást és játsszák az idegenek szerepét.

A figyelésnek mindenek előtt *feltűnés nélkül* kell történnie. Jelszava: a megfigyelést végzőnek mindent kell látnia anélkül, hogy őt látnák, felismernék vagy szándékára rájönnének.

Időtartam szempontjából a megfigyelés szorítkozhat egy meghatározott időre pl egy személynek egy bizonyos útjára, egy helyiségnek egy alkalommal való figyelemmel kísérésére, de kiterjedhet napokra, sőt hetekre is, akkor pl, ha valamely üzelmek leleplezésére személyeknek, helyiségeknek vagy folyamatoknak csak hosszabb időn keresztül tartó, megszakítás nélküli megfigyelése vezethet eredményre.

Személyek megfigyelésének módja, az illető személy házának szemmelkísérése és a megfigyelendő nyomonkövetése, ha az házát elhagyja.

Helyiségek megfigyelése történhetik a helyiségben magában, feltéve, hogy van mód a bejutásra és az egyébként is célszerűnek mutatkozik. Továbbá történhetik kívülről is, a helyiségbe jövő és onnan távozó személyek, valamint, ha lehetséges, a helyiség belsejében lejátszódó események figyelemmel kísérésével.

Folyamatok megfigyelése először rendszerint általános figyelőmunkával történik. Az általános figyelőmunka célja a tájékozódás és támpontok

szerzése. Pl egy vasútvonalon elszaporodtak a zsebtolvajlások. Egy vagy több nyomozó vasúton utazva, figyelni fogja az utasokat, mások ezt viszont a pályaudvaron teszik. Vagy pl egy községben olyan jelek mutatkoznak, hogy a lakosság körében politikai izgatás történik. Egy nyomozó valamely ürügy alatt letelepszik a községben és általánosságban figyeli a lakósság hangulatát. Munkájába belekapcsolja az I. fejezetben ismertetett adatgyüjtési módot (puhatolás.)

Gyanús személyek és gyanús helyek kifürkészése után következnek a részletfeladatok, amelyek azután külön megfigyeléseket és puhatolásokat igényelnek.

A megfigyeléshez ajánlható felszerelés: noteszkönyv, ceruza, iránytű, villamos zseblámpa, az illető vidék vagy város térképe, távcső, zsebtükör, jó és pontos zsebóra világító számlappal, néhány levélpapír borítékkal, színes pápaszem, újság, pénz (ennek egyrésze apróra váltva), cigaretták, (ismeretségkötés megkönnyítése), könnyű gumisarkas vagy talpas cipő, a kalapon kívül zsebben hordható sportsapka, zsebpisztoly, esetleg titkos fényképezésre szolgáló különleges készülék. A felsorolt tárgyaknak a zsebekben kell elférniök.

2.

A megfigyelés elvei.

A) A megfigyelés felvétele.

A nyomozó vagy személyesen ismeri a megfigyelendőt, vagy megmutatják neki, de lehetséges, hogy megmondják neki azt a helyet, ahol a megfigyelendő tartózkodik és fénykép vagy személyleírás alapján saját magának kell felismernie.

Példák:

1. Londonban egy detektív azt a feladatot kapta, hogy egy fogorvost figyeljen meg, akit nem ismert személyesen, de lakcímét tudta. A detektív felment a fogorvoshoz, kihuzatta vele a fogát, miközben emberét kellően szemügyre vette.

2. Budapesten egy nyomozónak egy egyént kellett megfigyelnie, akiről csak annyit tudott, hogy N. N.-nak hívják és egy bizonyos kávéházban tartózkodik. A nyomozó elment a kávéházba és ott a telefonfülke közelében foglalt helyet. Ezután bement a telefonfülkébe, leakasztotta a kagylót, majd onnan kijövet azt mondta a telefonos fiúnak, hogy „N. N." urat a telefonhoz hívják. A telefonos fiú N. N. nevet kiáltozva, körülfutott a kávéházban, mire N. N. felállt és a telefonfülkébe ment. A nyomozó emberét ez alkalommal jól megnézhette és így a figyelést felvehette.

Minden figyelésnek kiinduló pontja van. Tegyük fel, hogy a nyomozó feladatának megkezdésekor a megfigyelendő egy házban tartózkodik. A megfigyelő az illető ház közelében — ha feltűnés nélkül lehetséges, a szemben levő járdán — tartózkodjék. Igyekezzék minél kevesebb feltűnést kelteni. Fejét ne fordítsa a ház felé, de sandítson gyakran oda. Viselkedése illeszkedjék bele az utca rendes képébe. Faluhelyen nem fog feltűnést kelteni, ha egy közeli ház előtti padon üldögél, árokszélen alvást színlel, falatozik (természetesen csak jó időben). Városban legcélszerűbb, ha újságot olvas, a kirakatokat, hirdetményeket nézegeti. Figyelés szemben fekvő korcsmából, kávéházból is történhet, tartós figyelésnél pedig erre a célra külön szobát is lehet bérelni. Figyelemmel kell kísérni a házba érkező és onnan távozó személyeket. Ha a megfigyelendő a házból kilép, a fejet nem szabad odafordítani és csak néhány pillanat mulva szabad követni. A megfigyelendő alakját, ru-

házatát, járását jól meg kell figyelni és emlékezetbe kell vésni, hogy a megfigyelendőt a tömegben szem elől ne tévesszük.

B) A nyomonkövetés.

Forgalmas útvonalakon a megfigyelendőt az utca másik járdáján, 15—20 méter távolságban ajánlatos követni. Ha az úttesten hosszabb, összefüggő kocsisorok, csapatok, gyászmenetek stb. közelednek, át kell menni ugyanarra a járdára, mert különben a megfigyelendő könnyen szem elől téveszthető.

Gyérforgalmú üres útvonalakon a követés nagyobb távolságról, ugyanazon a járdán, ajánlatos. Követés közben a nyomozó kísérje szemmel a megfigyelendőt, de arcát félig másfelé fordítsa azért, hogy ha a megfigyelendő hirtelen hátra pillant, ne érezze magán a nyomozó szúrós tekintetét. Ha a megfigyelendő hátranéz, nem kell gyorsan fedezést keresni, pl kapu alá beugrani, hirdető oszlop mögé bújni stb., mert ez felébresztheti a megfigyelendő gyanúját. Ilyenkor más irányba tekintve, városokban esetleg ujságot olvasva, nyugodtan tovább kell haladni.

Utcán történő követésnél veszélyesek a *kanyarodások* és az *utcakereszteződések,* mert a megfigyelendő gyorsan eltűnhet a szem elől. Ezért célszerű ilyen helyek előtt az úttest közepére kimenni, mert onnan, a nyomozó a megfigyelendőt a bekanyarodás vagy befordulás után is láthatja, a megfigyelés nem szakad meg.

Erdőkben, parkokban sétáló megfigyelendőt mindig az utakon kell követni. A hellyel ismerős nyomozó a párhuzamos utakon is haladhat. A nyomozó kerülje a megfigyelendővel való szembetalálkozást, de ha ez mégis megtörténne, ne jöjjön ki a sodrából, vessen rá közömbös pillantást és menjen tovább. Ha elhaladt mellette, sohase pillantson azonnal vissza, mert ez gyanút kelthet. Vegye elő zsebkendőjét, helyezze bele zsebtükrét, vagy helyezze azt kesztyűjébe. A tükör a háta mögött történőkről tájékoztatja. (A tükör használatánál a nap állására vigyázni kell, nehogy a megfigyelendő szemébe tükrözzünk.) Parkokban a nyomozó ne bujkáljon bokrok mögött, ne lépjen a gyepre, mert ez feltűnő és a parkőrrel is meggyűlhet a baja.

Ha a megfigyelendő olyankor áll meg, amidőn a nyomozó a másik járdán követi, ő is álljon meg és anélkül, hogy a fejét arra fordítaná, emberét tartsa szemmel.

Ha a nyomozó forgalmas helyen, ugyanazon a járdán követett, álljon meg egy kirakat előtt, vagy lépjen be valamelyik kapu alá, mintha ott valakit várna.

Ha a megfigyelendő újból elindul, ne kövesse azonnal és a megfigyelendő menetütemét csak később vegye fel.

Ha gyérforgalmú, vagy kihalt útvonalakon ugyanazon a járdán követünk és a megfigyelendő megáll, úgy a nyomozónak valamivel foglalatoskodnia kell, nehogy gyanút keltsen (pl rágyujtás, kirakatok, hirdetmények nézegetése, cipőfűző megkötése, óra felhúzás stb.). Ilyenkor sokáig ne álljon egy helyben, hanem a házszámokat, kirakatokat nézegetve, lassan haladjon tovább. Ha eközben a nyomozó a megfigyelendőt kénytelen volna elhagyni, amit lehetőleg kerülni kell, akkor vegye a zsebtükröt segítségül. Ha a megfigyelendő hosszabb ideig áll, pl valakit várni látszik, akkor valami fedezéket kell keresni (pl a következő utcasarok, hirdetőoszlopok stb.). Ha két nyomozó végzi a figyelést, úgy ilyenkor váratlan találkozást lehet színlelni, ami az utcán való álldogálást egyidőre kellően indokolhatja.

Erdőkben, parkokban nagyobb távolságokról követünk, tehát ilyen helyeken *a megállás nem okoz nehézségeket.* A nyomozó nyugodtan álljon meg. Erdőben letelepedhet a földre, parkokban padra ülhet, de ha lehetséges, kihasználhat valamely kínálkozó fedezéket (bokor, farakás, bódé stb.) is.

Ha a megfigyelendő *kocsira vagy gépkocsria száll,* akkor a nyomozónak a követést hasonló járóművön kell folytatnia. Ha a jármű nem áll azonnal rendelkezésre, akkor igyekezni kell kihallgatni, hogy a megfigyelendő milyen címet ad meg a kocsisnak, vagy gépjáróművezetőnek és meg kell jegyezni a kocsi számát.

Ha járóművet, járóművel követünk és a megfigyelendő járóműve megáll, akkor, amennyiben bérgépjáróműről (taxi) van szó, meg kell figyelni, hogy kifiizeti-e a viteldíjat. Ha igen, ugyanazt kell tenni. Ha nem fizeti ki és valahová bemegy, meg kell állítani a saját járóművet is, lehetőleg az utca másik oldalán egy kapu előtt, vagy — ha ilyen van — egy közeli keresztutcában.

Ha a nyomozó nem tudott járóművet kapni, de a megfigyelendő útjájának célját sikerült megtudni, akkor minél előbb oda kell jutni. A megfigyelendő természetesen meggondolhatta magát és útközben kiszállhatott máshol is, vagy pedig a nyomozó érkezett elkésve a célhoz, de az is előfordulhat, hogy a megfigyelendő szándékosan hamis címet mondott be. Ilyenkor a megadott cím alatt végzett ügyes megállapítások, továbbá a kocsis, soffőr felkutatása és kikérdezése tehetik a figyelés újbóli felvételét lehetővé.

Ha számolni lehet azzal, hogy a megfigyelendő a lakását járóművön fogja elhagyni, akkor célszerű valamilyen járóművet készenlétben tartani. Szükség esetén a kerékpár is megfelel.

Ha a megfigyelt lakásáról járóművön indul el és jármű a nyomozó rendelkezésére nem áll, igyekezzék az út célját és tartamát megtudni (pl a cselédségtől). A legközelebb fekvő csendőrörsöt, rendőrséget, esetleg a nyomozó alosztályt ezután, ha szükségesnek látszik, meg kell keresni, hogy a megfigyelést folytassa. A nyomozó az út tartamához mérten igyekezzék minél előbb odajutni, vagy, ha ez nem volna célravezető (rövid tartamú út), maradjon helyben.

Városokban, követés közben a megfigyelendő *villamosra* vagy *autóbuszra* is felszállhat. A nyomozó várja meg, amíg a megfigyelendő a kocsira felszállt és maga csak akkor ugorjon fel, amikor a kocsi már mozog. A kocsiban azonnal jegyet kell váltani. (Ilyenkor az aprópénz jó szolgálatokat tesz.) A nyomozó a megfigyelendőtől lehetőleg távolább helyezkedjen el és mindig a megfigyelendő és a kijárat között tartózkodjék. Ha a megfigyelendő leszáll, a nyomozó is szálljon le, de a követés újbóli felvételénél legyen óvatos.

Ha a megfigyelendő valamely *házba lép,* akkor meg kell állapítani a kijáratok számát és azt, hogy kihez ment. Magánháznak a lakóját, bérházban pedig a kérdéses lakást kell megállapítani. Módot erre az előző fejezetben adott útmutatások segítségével kell találni. Ha a megfigyelendő bérházba lép, nyomon kell követni, mert így meg lehet állapítani, hogy melyik lakásba tért be, sőt, ha a nyomozó idejekorán ért oda, néhány üdvözlő szót is elkaphat, amiből következtetéseket vonhat le, a közöttük fennálló viszonyra, meg egyéb körülményekre (várták-e, vagy meglepetésszerűen érkezett, gyors bebocsátás, stb.). Magánházak kapuján rendszerint fel van tüntetve az ott lakó neve (névjegy, névtábla), de a nyomozó az ott lakó nevét a szomszédos üzletben stb. is megtudhatja. Ha a lakó nevét nem sikerül megállapítani, úgy fel kell jegyezni az utcát és házszámot és az illető kilétét később kell tisztázni. Ha a megfigyelendő hosszabb ideig tartózkodik a házban, akkor várakozás közben a már előbb ismertetett módon kell eljárni.

Vendéglőbe, kávéházba lépésnél is követni kell a megfigyelendőt. A nyomozó csak akkor üljön le, ha a megfigyelendő már leült. Helyét olyan asztalnál válassza meg, ahonnan a megfigyelendőt jól szemmel lehet tartani. Az asztal lehetőleg a megfigyelendő helye és a kijárat között legyen. Kalapját, kabátját a nyomozó ne adja a ruhatárba. Olyasvalamit rendeljen, aminek elkészítése nem sok időbe kerül (tea, kávé, limonádé, málnaszörp). A rendelt ételt vagy italt minél előbb fizesse ki. Figyelje meg a nyomozó, hogy a megfigyelendő hol tartja a kabátját, kalapját stb., továbbá azt, hogy mikor fizet. Ha a megfigyelendő távozni készül, a nyomozó egyelőre még maradjon ülve és csak akkor kövesse, ha az már a kijárathoz ért.

Azokat a személyeket, akikkel a megfigyelendő érintkezett, szemügyre kell venni és ha lehet, kilétüket a pincérektől meg kell tudakolni. (Borravaló.) A pincérektől a nyomozó azt is tudakolja meg, hogy a megfigyelendő gyakori vendég-e a helyiségben.

Moziban igyekezni kell ugyanabba a páholyba, sorba, vagy közvetlen a megfigyelendő helye mögött levő sorban, lehetőleg szélső széken helyet kapni.

Szinházban a nyomozó figyelje meg, hogy a megfigyelendő kabátját, kalapját stb. melyik ruhatárba helyezi. Az előadás befejezése előtt itt kell rá várni. Ha a megfigyelendő páholyba ment, akkor a várakozásnak a páholyok mögött elhúzódó folyosón kell történnie.

Vasúton való utazásnál igyekezni kell a pályaudvaron kihallgatni, hogy a megfigyelendő hová vált jegyet. Ha ez nem lehetséges, akkor meg kell figyelni, hogy melyik vonatba száll fel, ezután a nyomozó az illető vasútvonal legközelebbi nagyobb állomásáig váltson jegyet. Jó, ha ilyenkor két nyomozó van jelen, mert a megfigyelendő azalatt, míg a nyomozó jegyet vált, átszállhat más irányba induló vonatra, de a másik oldalon el is hagyhatja a palyáudvart. Ha csupán egy nyomozó van jelen, akkor jobb, ha a megfigyelendőt a vonatra követi és a jegyet később váltja meg a kalauznál. A vonaton legjobb a folyosón, vagy a szomszéd fülkében tartózkodni. Ha a megfigyelt az illemhelyre megy, követni kell és utána az illemhelyet át kell vizsgálni. A megfigyelendőt a nyomozó ne tévessze szem elől és különösen akkor legyen óvatos, amidőn a vonat állomáshoz közeledik. Előfordult, hogy állomáshoz közeledve, a nyomozó beérte azzal a megállapítással, hogy a megfigyelendő kalapja, kabátja és podgyásza még a fülkéjében van. Midőn a vonat az állomásról kigördült, a nyomozó a vonatablakból láthatta a megfigyelendőt, amint kabát és kalap nélkül az állomás előtt bérgépkocsiba ül és elrobog. Holmija visszahagyása csel volt, amelynek a nyomozó fel is ült.

Tartós megfigyeléseknél, ha a megfigyelendő utazik, előfordul, hogy a megfigyelendő több helyen megszakítja útját. (Pl csalók, a hamispénz forgalombahozója, agitátor, röpiratterjesztő futár, kém, stb.) A nyomozónak sarkában kell maradnia, ugyanabba a szállodába, lehetőleg szomszédos szobában kell megszállnia, figyelemmel kell kísérnie a megfigyelendő minden lépését, vásárlásait, látogatásait, látogatóit. Tartós megfigyeléseknél a nyomozó kisebb változtatásokat eszközölhet külsején: lenyirathatja bajuszát, kalapját felcserélheti sportsapkájával, eddig elválasztott haját felfelé fésülheti, színes pápaszemet viselhet stb. Mindez azonban csak rövid időre segíthet. Ilyenkor, mint minden tartós figyelésnél, több nyomozót kell alkalmazni, akik egymást felváltják. A felváltót részletesen tájékoztatni kell mindenről. A felváltásnál a megfigyelésnek nem szabad megszakadnia.

Tartós mgfigyeléseket gyakran a megfigyelendővel való ismeretségkötés útján is meg lehet oldani, erre mindíg törekedni kell. Ha az ismeretség-

kötés sikerült, úgy a figyelés egyes részletfeladatait második nyomozónak kell megoldania. (Az új ismerős feltűnés nélkül nem követheti mindenhová a megfigyelendőt.)

3. Feltűnésnélküli puhatolás és megfigyelés ritkán települt, gyérenlakott helyeken (falun, tanyán).

I. A vidék (a falu) különleges viszonyai.

Az eddig ismertetettek a polgáriruhás nyomozószolgálat általános elveit ölelték fel, amelyek városokban minden további nélkül alkalmazhatók, de gyérenlakott helyeken (faluk, tanyák) csupán elvileg használhatók fel.

A városokban és a gyéren lakott helyeken polgári ruhában teljesítendő szolgálat feltételei között lényeges különbség van. A különbséget a város és a falu lakosságának egymástól teljesen eltérő életkörülményei okozzák.

A város nagyobb lélekszámú település, sűrűn lakott terület, mozgalmasabb és lüktetőbb élettempóval. A városok embertömegében a nyomozó éppen olyan szürke egység, mint a többi. A városi emberek nem ismerik egymást személyesen, idegen arc nem tűnik fel, így a nyomozó nem vonja magára a közönség figyelmét, hacsak valami szarvashibát el nem követ. (Pl házmegfigyelésnél mereven odacövekeli magát a járdára és kitartóan a szemben levő ház egyik emeleti ablakára bámul; ebben az esetben városokban is rövid időn belül az érdeklődők egész gyűrűje fogja körülvenni.) Városokban, az ilyen hibáktól eltekintve, a nyomozó zavartalanul, feltűnés nélkül teljesítheti szolgálatát, senki sem törődik vele.

Faluhelyen egészen más a helyzet. A falu vagy tanya egyhangú, eseménytelen életében az embereknek minden felkelti érdeklődését és kíváncsiságát, ami a szürke, mindennapi egyformaságtól akárcsak hajszálnyira is eltér. A falu lakói személyesen ismerik egymást. Idegen arc felbukkanása azonnal feltűnik és rendkívüli eseményt jelent. Megindul a szóbeszéd, a hírt szájról-szájra továbbadják, miközben mindenki hozzáfűzi a maga véleményét és találgatását. Előfordul, hogy az idegen az alvégen érkezett a faluba, a falun keresztülvezető útján néhány házhoz benézett s mire a felvégre ér, ott már tudtak érkezéséről. Annál fokozottab mértékben áll ez fenn, minél elütőbb az érkezett idegen külső megjelenése és viselkedése az illető faluban megszokottól. Toprongyos csavargó feltűnik, mert az asszonyok rablót, betörőt sejtenek benne, de ugyanúgy közérdeklődést kelt a városiasan öltözött, élesen vasalt nadrágban érkező idegen is. Ha az idegen viszont a községben dívó különleges népviseletben jelenne meg, akkor az volna a baj, hogy „ki lehet ez a mi ruhánkat viselő, de mégsem közibénk tartozó ember".

Ha az érdeklődés és főként a ki nem elégített kíváncsiság felébredt, akkor az idegen egyetlen lépést sem tehet a községben anélkül, hogy kíváncsi szemek tucatjai ne kísérnék útjain.

További veszélyt jelent a falusi lakosság érintkezési modora. Városokban az idegent nem igen zaklatják az utcán kíváncsi kérdésekkel. Faluhelyen ellenben az idegen el lehet készülve, hogy lépten-nyomon alaposan kikérdezik. Aki nem igaz úton jár, vagyis másnak adja ki magát, mint aki valójában, jól tanulja meg a leckéjét, mert az ilyen kikérdezgetés során

könnyen felsülhet. Ha ilyesmi városban mégis megtörténne és a felsülés is bekövetkezne, még nincsen különösebb baj. Az illető két utcával továbbáll — és ott már senki sem tud és beszél az ügyről. Faluhelyen azonban az ilyen „érdekes“ eseményt a pletyka gyors szárnyaira kapja és rövid órák alatt széjjelhordja a községben. Akivel a felsülés megtörtént — ha az illető történetesen nyomozó — már csomagolhatja is a holmiját, mert ujjal mutogatnak rá s így feladatát képtelen megoldani.

A megfigyelőszolgálat (épület-figyelés, nyomonkövetés) teljesítését ezenkívül még a terep és egyéb viszonyok is hátráltatják. Városok forgalmas utcáin egy személy feltűnés nélküli követése egyáltalán nem ütközik nehézségekbe. A falvak többé-kevésbbé kihalt utcái, terei, nyílegyenes, gyérforgalmú országutak, vasútvonalak, kopár alföldi mezei utak, amelyek egészen a látóhatárig áttekinthetők, közlekedési eszközök hiánya, vagy azonnali előteremtésük nehézségei, házőrző ebek stb. mindmegannyi tényező, amely a figyelést módfelett megnehezíti, sőt sok esetben, legalább is a nyomozó részére, teljesen kivihetetlenné teszi.

II. A nehézségek ellensúlyozására alkalmas módszerek összefoglalása.

Az ismertetett hátrányok, tényezők a gyérenlakott helyeken teljesítendő polgáriruhás szolgálatnak egészen különleges jelleget kölcsönöznek. Ezekből a tényezőkből kell levezetni azokat a módszereket, amelyekkel a gyérenlakott helyek adott hátrányait bizonyos mértékig ellensúlyozni lehet.

1. A nyomozó már a működési területre jól megválasztott ürüggyel lépjen. A városi szolgálattól eltérően, faluhelyen a figyelőszolgálatot teljesítő nyomozónak is ürügyre van szüksége.

a) Az ürügy ne legyen feltűnő, alkalmazkodjék a helyi viszonyokhoz, legyen alkalmas a nyomozó felbukkanásának és ottartózkodásának olyan mérvű indokolására, hogy a falu vagy tanya lakossága is természetesnek találja és valóságában ne kételkedjen.

b) Az ürügynek összhangban kell állnia az ottartózkodás tervezett időtartamával.

c) Huzamosabb tartózkodásnál gondoskodni kell arról, hogy az ottartózkodás ürügye köztudomásúvá váljék. Ez kielégíti a kíváncsiságot és megszünteti az érdeklődést.

d) Az ürügy mellett ki kell tartani. Városokban a nyomozó sorrajárhat egy egész utcát, magát az első házban biztosítási ügynöknek, másikban munkanélkülinek, a harmadikban népszámlálási összeírónak kiadva, de faluhelyen ugyanezt nem lehet megtenni.

2. A feladat végrehajtása közben kerüljön mindent, ami feltűnő. Idetartozik elsősorban az éjjeli-szállás megválasztása, az örs legénységével és besúgókkal való érintkezés.

3. Olyan feladatokat, vagy feladatok egyes részeit, amelyeket a körülmények miatt személyesen nem tud megoldani, intézze „B“ egyének útján, de azokat ellenőrizze. (A „B“ egyének fogalmát a Csendőrségi Szolgálati Utasítás 359. pontja határozza meg.)

III. A módszerek részletes megvilágítása.

Az ürügy és alakítás megválasztásának még a működés helyszínére való megérkezés előtt kell megtörténnie. A megválasztást, ha csak lehetséges, tartós ügyeknél mindig alapos előkészítésnek kell megelőznie. Az elő-

készítésnek az általános rész I. Fejezetében elmondottakon felül fel kell ölelni: A működési terület helyi viszonyainak, szokásoknak, a lakosság életkörülményeinek ismeretét, „B“ egyének, egyéb feltétlenül megbízható egyének megállapítását. Ezeket az adatokat rendszerint az illetékes örsparancsnok helyi és személyi ismeretei, „B“ egyének vagy pedig a ny. ao. valamely tagja (aki a viszonyokat esetleges előző szolgálatból ismeri) szolgáltathatja.

Az előkészületekhez tartozik a feladat megoldásánál tekintetbe jövő működési terület terep- és közlekedési viszonyainak tanulmányozása is. Ha van térkép, el kell vinni. Vonat-, hajó-, autobusz-menetrendkivonat jó szolgálatot tehet.

Az ürügyet és választandó alakot hozzá kell szabni a helyi viszonyokhoz. A borügynök, borvásárló szerepe pl nem lesz jó olyan vidéken, ahol nincsen szőlőtermés. Néha egyes előzőleg történt események, bizonyos ürügyek és alakítások elkerülését teszik szükségessé. Jellemző erre a következő példa, amely egyben azt is bizonyítja, hogy az előzetes, alapos tájékozásszerzésnek milyen nagy jelentősége van.

Példa:

Egy kisközségben 2 polgáriruhás nyomozó lett kivezényelve, hogy egy ott folyamatban levő ügyet derítsenek fel. A nyomozók azzal az elhatározással indultak, hogy mint burgonyakereskedők mennek a községbe, de időközben megtudták, hogy a burgonyakereskedők a lakosság egy részét becsapták és így a burgonyakereskedőkkel szemben bizalmatlanok. Elhatározásukat meg kellett változtatni és más ürügyet kellett keresni. Megtudták, hogy a közelmultban mérnökök voltak kinn a faluban, hogy az újonnan kiosztott telkeket felmérjék. A nyomozók is földmérőknek adták ki magukat, igazolványt szereztek és a bírónál bejelentették magukat. Lakást kerestek a faluban és sikerült magukat oda elszállásolni, ahol gyanús egyének laktak a közelben. Nappal rajzokat készítettek, az emberektől kérdezősködtek, éjjel pedig a gyanús elemek összejöveteleit figyelték, sőt még megbeszéléseiket is kihallgatták s így sikerült az ügy mibenállására fényt deríteniök.

Az ürügy és alak megválasztását természetesen a teljesítendő feladat is befolyásolja. A térképészeti intézet kiküldöttjeként való fellépés, akinek a határ bemért pontjainak ellenőrzése a kötelessége, vagy pl rovargyüjtés, növénygyüjtés nem lesz célszerű akkor, midőn a feladat megoldását a község belterületén teljesítendő megfigyelés vagy megállapítás képezi. Ilyen esetekben valami olyan ürügyre van szükség, amely a község belterületén való állandó tartózkodást és mozgást indokolttá teszi, pl nyaralás, valamilyen állás vállalása, hivatalos összeírások, rövidebb időre ügynökösködés, stb. Gazdakörökben a gazdaember, kupec, alkusz, bevásárló stb.

Példa:

Egy nyomozónak egy községben gyanús egyént kellett megfigyelnie. A községbe birtokvásárlás ürügye alatt ment. A községbe érve, éjjeli szállást keresett a megfigyelendő egyén távoli, majd közeli szomszédságában és végre is minden különösebb ürügy nélkül, pont a megfigyelendő egyénnél kapott, fizetés ellenében, éjjeli szállást. Az esti órákban alkalma volt a megfigyelendővel három-négy órán keresztül elbeszélgetni, mikor is egy liter bort fizetett a szállásadás örömére. A borfogyasztás hatása a megfigyelendő nyelvét annyira megoldotta, hogy a nyomozó mindent megtudott, amire szüksége volt. A nyomozónak a községben való további ottmaradása sem ütközött volna nehézségekbe, mert a megfigyelendő maga újságolta másnap délelőtt, hogy már a faluban is többen tudják, hogy a nyomozó a Kiss-féle birtokot akarja megvenni.

Munkáskörökben a munkás alakítása lehet inkább célszerű és bizalmatgerjesztő, bár munkáskörökben a gyakorlat tanulságai szerint, néha városi ruházatban is jó eredményt lehet elérni.

Az ürügy és alak megválasztására a szolgálat előrelátható tartama is döntő befolyással van. A kéregető, koldús, háztartási és piperecikkekkel házaló, munkát kereső, csavargó és legtöbbször az ügynök vagy vándorfényképész sem tartózkodhatik feltűnés nélkül huzamosabb ideig egy helyen.

Példa:

Előfordult, hogy egy kisközségben kellett bizonyos üzelmeket felderíteni és ehhez a ny. ao. egyik helyszínlelője és egy nyomozója, mint vándorfényképészek rendeltettek ki kellő igazolványokkal (munkakönyv, iparengedély) és teljes fényképezőfelszereléssel. Három napnál tovább nem sikerült a községben tartózkodniok, mert mindössze egyetlen fényképre kaptak rendelést és éppen ezért, még mielőtt a feladatukat tökéletesen teljesíthették volna, odább kellett állniok, mert a község lakossága szemében megélhetésük nem volt biztosítva.

Tartós feladatok megoldására a földmérő, a malomellenőr, nyaraló (persze csak olyan helyen és idényben, ahol és amikor nyaralni szoktak), összeíró stb. szerepe, vagy mint egy ottani, „B“ egyén látogatóba érkező rokona, továbbá a munkavállalás alkalmasak.

Példák:

1. Egy nyomozónak egy vasúti vendéglős viszonyait és összeköttetéseit kellett megállapítania. A ny. ao. a vasutasnak öltözött nyomozót a vasútállomáson raktári munkásnak vétette fel. Ebben a minőségben három héten át annyi adatot gyüjtött össze, hogy a vendéglős ellen nyiltan fel lehetett lépni.

2. Egy másik nyomozó mint kéményseprő helyezkedett el és a kémények ellenőrzése közben minden háznál megjelenve, a szükséges adatokat feltűnés nélkül meg tudta állapítani.

Faluhelyen a titkolózásnak, bujkálásnak semmi értelme sincs, mert nem lehet. Ezzel a nyomozó csak gyanússá teszi magát. A valódi cél titok, az ürügy nem. A saját cél leleplezésére az ürügy és alakítás szolgál. Az nem baj, ha mindenki tudja a községben, hogy pl egy idegen hivatalnok a földművelésügyi minisztérium számára a szarvasmarhaállományt írja össze, sőt gondoskodni kell arról, hogy a faluban ezt megtudják. A kielégített kíváncsiság megszünteti az érdeklődést és a nyomozó nyugodtan dolgozhat. Pl:

Példa:

Az egyik ny. ao.-pság 1932 május havában egy orvos és egy szülésznő megfigyelésére kisebb községbe nyomozót küldött ki. A nyomozó feladata az volt, hogy az utóbbi időben előfordult magzatelhajtásokra fényt derítsen. A megfigyelés 4 hétig tartott. A főszolgabíró a nyomozót mint községi irnokot helyezte el a községben. Mire a nyomozó a községbe érkezett, az elöljáróság tagjai rokonaik és ismerőseik körében elbeszélték, hogy a község új irnokot kapott. Így a nyomozó megjelenése senkinek sem tűnt fel. A vezetőjegyzővel a községben többször megjelent, az elöljárósági tagokkal a templomba ment, így néhány nap mulva az egész község az irnokot ismerte benne és ezért gyanú keltése nélkül, szabadon mozoghatott. Lakást előbb az orvos lakása mellett bérelt, vele naponta többször beszélt és így tevékenységét megfigyelhette anélkül, hogy benne a legkisebb gyanút is ébresztette volna. Ugyanígy tett a szülésznővel is. Néhány heti ott-tartózkodása után úgy határozott, hogy nyugodtabb helyen bérel lakást. A szülésznő kinn lakott a községen kívül, ezért ő is ott bérelt lakást s így a szülésznőt éjjel-

nappal állandóan figyelhette. A délelőtti órákban a községházán tartózkodott, s mivel ott igen sokan megfordultak, csakhamar az egész község lakosságával megismerkedett, s azokkal beszélgetve, adatokat szerzett.

Tekintettel arra, hogy a falu az idegent figyeli, továbbá, hogy az egymást személyesen ismerős lakosság észleleteit egymás között kicseréli, a választott ürügy mellett meg kell maradni. Ha a feladatot az eredetileg választott ürüggyel és alakítással nem lehet megoldani, a nyomozót fel kell váltani.

A nyomozónak, ha nem akar gyanússá válni, minden kijelentéséhez következetesen ragaszkodnia kell. Ha azt mondta például délelőtt a korcsmában, hogy este elutazik X községbe, akkor tegye is meg, vagy pedig jó eleve gondoskodjon alkalmas, elfogadható kifogásról.

Példa:

Egy ízben megtörtént, hogy egy nyomozó arra a kérdésre, hogy meddig marad a községben, azt felelte, hogy az esti vonattal tovább utazik. Később azt észlelte, hogy a községben sétálva, állandóan követik. Így kénytelen volt előbbi kijelentéséhez következetes maradni, a vonattal elutazni és a szomszédos állomásról gyalog visszatérni.

A polgári ruhás nyomozónak a feladat végrehajtásánál figyelembejövő működési területen megfelelő ürüggyel való megjelenését, ha lehetséges, bevezetéssel is meg lehet könnyíteni. Ha a nyomozó munkakeresés ürügye alatt jelenik meg a községben, az örsparancsnok előre biztosíthat számára alkalmazási helyet. De megjelenhet a nyomozó például, mint egy „B" egyén rokona, aki látogatóba jön. Huzamosabb, tartós ügyeknél az ilyen bevezetést gyakran kell alkalmazni. Előnye, hogy eleve eloszlat minden gyanút, hátránya, hogy kívül álló személyeket be kell avatni. Alkalmazni ezt a módszert csak akkor lehet, ha a beavatott személy teljesen megbízható. Ha a nyomozó valamilyen hatósági megbízást színlel (földmérő, statisztikai összeíró, malomellenőr stb.), úgy a hatóság (főszolgabíró, főjegyző)) beavatása elkerülhetetlenül szükséges, ha csak nincsen olyan igazolvány birtokában, amely az alakított szerepet ezek előtt a hatóságok előtt is kétségtelenül igazolja. A beavatásnál újabb ürügyet kell felhasználni és a valódi célt, hacsak lehetséges, el kell hallgatni.

A városi szolgálattól eltérően, faluhelyen a nyomozónak jól megfontolt ürügyre akkor is szüksége van, ha a feladatot nem puhatolás, hanem rövid, egyszerű figyelés képezi, mert lépten-nyomon figyelik és kíváncsi kérdésekkel zaklathatják.

Tapasztalatok szerint elengedhetetlen az, hogy a nyomozó faluhelyen való működése közben az ürügynek megfelelő igazolvánnyal rendelkezzék, mert a gyanakvó lakosság már sok kellemetlenséget csinált.

Példa:

Egy nyomozó egyik községbe gyanús egyén megfigyelésére lett kivezényelve, aki azzal volt gyanúsítva, hogy gyakran utazik Budapestre. Mivel a gyanús egyén a munkások sorából került ki, a nyomozó is ennek megfelelően öltözve, a lakása közelében várta, hogy mikor, hova távozik. Tekintettel arra, hogy a megfigyelendőnek a lakásból több irányban volt távozási lehetősége, így a nyomozó mozgási körlete meglehetősen szűkre szorult. A mozgási körletbe egy fűszerüzlet is beleesett, amely előtt 1½ óra felalá járkálás közben, többször elhaladt. Látta, hogy az üzlet üvegajtaján keresztül állandóan szemmel tartják, de nem tehetett semmit, mert a gyanús egyént személyesen nem ismerte, csak általános személyleírása birtokában kellett lakását figyelemmel kísérnie, hogy távozása esetén azonnal követni tudja. Mivel a nyomozó külseje sem volt a legbizalomkeltőbb, így a kereskedő előtt valószínűleg gyanúsnak tűnt fel. A kereskedő egy-

szerre csak kilépett az üzletéből és gyors léptekkel a község felé tartott. A nyomozó azonnal tisztában volt vele, hogy az ő jelenléte indította őt távozásra, ezért felkészült a bekövetkezhető eseményekre. Feltevése valónak bizonyult, amennyiben a kereskedő rövid idő mulva a községi bíróval visszatérve, igazolásra szólította fel. A nyomozó a fedőigazolvánnyal igazolta magát s mikor látták, hogy egy tanítóval állanak szemben — mert a fedőigazolványban mint tanító szerepelt — gyanakvásukkal alábbhagytak. Ruházatán bizalmatlanul végignéztek ugyan, de úgy látszik, hogy az igazolvány megnyugtatta aggályaikat, mert az igazoltatás után távoztak. Szerencséje volt a nyomozónak, mert itt az alakítás és igazolvány között szembeszökő ellentét mutatkozott, ami további kellemetlenségeket okozhatott volna.

Sok nehézséget okoz rövidebb ügyeknél (egy-két nap) az *éjjeli szállás* kérdése. Ha a nyomozó olyan személyt alakít, akivel a szállodában, vagy magánháznál bérelt szobában való meghálás nem áll ellentétben, a szállás kérdése nem okoz nehézséget, mert a mai gazdasági viszonyok mellett a falusi ember örül, ha néhány fillér nem várt keresethez juthat. Nehézségekkel főleg az álruhában (csavargó, koldus) működő nyomozónak kell megküzdenie. Ilyenkor esetleg valamilyen munka ellenében lehet szálláshoz jutni. Az elbocsátott fegyenc ürügye a cigányoknál rendszerint hozzásegíti a szálláshoz. Vannak olyan esetek, amikor valamelyik „B“ egyén nyujthat szállást.

Az örslaktanyában való megszállást minden körülmények között kerülni kell.

Példa:

Egy nyomozó feltűnés nélküli puhatolásra egy községbe érkezve, a vendéglőbe ment, hogy az adatgyüjtést ott végezze. A vendéglőből történt eltávozása után — bár kerülő úton, az est leple alatt — az örsre ment. Másnap az egész falu tudta, hogy „detektív“. Megállapítást nyert, hogy a vendéglős a nyomozót megfigyeltette, mert arra volt kíváncsi, hogy idegenek elszállásolásában ki konkurrál vele.

Gyéren lakott helyeken a feltűnésnélküli adatgyüjtés és a figyelés (smírelés) között nem lehet éles határvonalat vonni. A két szolgálat rendszerint egymásba folyik, egymást kiegészíti.

Épületek, illetve épületekben tartózkodó személyek kívülről való állandó figyelése éjjel kevesebb nehézségbe ütközik, bár a házőrzőebekkel és az éjjeliőrökkel akkor is számolni kell.

Nappal állandó figyelést teljesíteni nem lehet, legfeljebb néhány órán keresztül, de felváltás még ilyenkor is célszerű. Például: 8—10-ig egy csavargó heverész a füvön, 10 órakor jön egy kerékpáros, aki defektust kap és a gépén babrál, 11-kor a kerékpárost „B“ egyén váltja fel stb. Nagyon megkönnyíti az állandó figyelést, ha megfelelő helyen korcsma van.

Tartós figyelésnél két nyomozó alkalmazása és gyakori felváltása kívánatos.

A tartós figyelés, felváltással korcsmából vagy bérelt szobából lehetséges, egyébként vagy a nyomozónak kell bejutnia az épületbe (alkalmazás), vagy az ottlakók közül „B“ egyént kell beszerveznie.

A *követés* még a falu gyérforgalmú utcáin is csak nagyobb távolságról lehetséges. (Kivétel piac, vásár, ünnepély, búcsú stb.) Az országutakon ritkán, mezei-utakon pedig egyáltalán nem hajtható végre anélkül, hogy a megfigyelt gyanút ne fogjon. Ilyen esetekben a nyomozó ne is erőszakolja a dolgot, hanem keressen más megoldást. Ilyenek: a megfigyelendőhöz való csatlakozás, „B“ egyén csatlakoztatása, vagy a megfigyelendőnek való

elébevágás. Utóbbi persze csak akkor lehetséges, ha megfigyelendő útvonala ismeretes.

Példa:

Egy csavargónak öltözött nyomozó, egy súlyos bűncselekményt elkövetett és más járőrök által napokon keresztül üldözött cigányhoz csatlakozott és őt a határban hosszabb úton kísérgette mindaddig, míg a cigányt a közelbe jutott járőrök elfoghatták.

Vásárok, búcsúk, forgalmas hetipiacok, ünnepélyek és ehhez hasonló alkalmak a falu képét megváltoztatják. Ilyenkor az akadályok megszűnnek és figyelések — eltekintve a tömegben való mozgás nehézségeitől — könnyebben teljesíthetők.

Nyaralóhelyeken az idényben, kirándulóhelyeken, főleg vasár- és ünnepnapokon, a polgáriruhás szolgálat módfelett meg van könnyítve.

IV. A „B" egyének alkalmazása.

A gyéren lakott helyen (falu, tanya) teljesített polgári ruhás szolgálatnál a „B" egyéneknek nagy szerep jut. Ilyen: az előkészítésnél a szükséges adatok megszerzése, a nyomozó bevezetése, szállásnyujtás. A feladat megoldása közben a nyomozó „B" egyént alkalmazhat részletfeladatok megoldására, pl épület vagy személy figyelésére olyan esetekben, midőn a nyomozó azt feltűnés nélkül nem végezheti. Ha a nyomozó valahol munkát vállalt és egy helyhez van kötve, „B" egyéneket használhat fel a külső megfigyelésekre, továbbá az örssel, másik nyomozóval, vagy más „B" egyénekkel való érintkezésekre. Megfordítva: ha a nyomozó kívülről figyel — a „B" egyént belső megfigyeléssel (épület, tanya, üzem) bízhatja meg.

A „B" egyén eredményes működésének feltételei: A „B" egyén helyes kiválasztása, helyes irányítása, tevékenységének ellenőrzése, megfelelő díjazása és gondos elkerülése mindennek, ami a „B" egyént leleplezhetné („lebuktathatná").
